

001	66	76	96	96	36	26	06	98	58	48	38	28	18	08	7	1	0
100	98	96	94	92	90	85	80	70	60	55	50	45	40	30	20	15	10

MAASEUDUN TULEVAISUUS

Maaja- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Sote-uudistuksessa pahoja valuvikoja

Eduskunnan perustuslakivaliokunta vaatii eilen antamassaan lausunossa sosiaali- ja terveyspalvelujen (sote) uudistamista koskevaan lakiesitykseen merkittäviä muutoksia. Valiokunnan puheenjohtajan Johannes Koskisen (sd.) mukaan esitetyssä muodossa ehdotus vaatisi perustuslain säätämisjärjestyksen.

Perustuslakivaliokunnan yksimielisen lausunnon mukaan hallituksen esitys sote-uudistuksesta ei toteuta riittävällä tavalla perustuslaissa edellytettyä kansanvaltaisuutta. Ongelmat liittyvät kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseen ja kuntien rahoitusvastuuseen.

Lakiesitys on ollut muutenkin eduskunnassa vastatuulessa. Eduskunnan talous- ja valtiovarainvaliokuntien tiistaina antamissa lausunnoissa arvioitiin, että sote-uudistuksen taloudelliset hyödyt uhkaavat jäädä laihoiksi. Valtiovarainvaliokunnan mukaan uudistus voisi korkeintaan hillitää kustannusten kasvua.

Perustuslakivaliokunnan lausunto tarkoittaa käytännössä sitä, ettei lakiesitys mene eduskunnassa nykymuodossaan läpi, vaikka lopullisen mietinnön eduskunnalle antaa sosiaali- ja terveysvaliokunta.

Päätyymässä olevan vaalikauden suurin hanke on työllistännyt virkamiehiä ja päättäjiä sekä kunnissa että valtion hallinnossa.

Sotea ja jo haudattua kuntauudistusta koskevia lausuntoja on pyydetty kunnilta kyllästymiseen asti. Lausuntoja on pyydetty lakiluonnoksista, vaikka asiantuntijoiden mukaan ne ovat perustuslain vastaisia.

Kuntien vastaukset hallituksen esityksiin ovat pääsääntöisesti olleet tyrmäyviä.

Moneen kertaan pohjaan palanut sote-soppa oli viime keväänä kuntauudistuksen tapaan täysin karilla. Uudistuksen tarpeellisuudesta kertoo kuitenkin se, että epätoivon hetkellä oppositio tuli hallituksen avuksi.

Hallitus ja oppositio pääsivät yksimielisyyteen siitä, miten uudistusta pitää viedä eteenpäin.

Puolueiden välinen sopimus antoi uudistukselle vain raamin, mutta sisältö jäi edelleen auki. Sekava tilanne on johtanut siihen, että monet kunnat eivät ole jääneet odottamaan uudistusta, vaan ovat jo ulkoistaneet sote-palvelunsa.

Parlamentaarinen ohjausryhmä sopi marraskuussa sote-järjestämislain sisällöstä.

Kampanjalle surureunat

Vaalikampanjointi sai keskiviikkona surureunat, kun keskustan puheenjohtaja Juha Sipilä kertoi blogissaan nuorimman lapsensa kuolemasta. Diplomi-insinööriksi opiskellut Tuomo Sipilä, 22, kuoli rutiinileikkauksen jälkeen.

”Nämä ovat raskaimmat sanat, mitä olen koskaan kirjoittanut. Rakas poikamme, kuopuksemme Tuomo, menehtyi yöllä yllättäen leikkauksen jälkikomplikaatioon. Käsittämättömän syvältä kouraisevan surun keskellä kumpuaa kiitollisuus sinulle, Tuomo, elämänmyönteisyydestäsi ja ilosta, jota tuotit meille liian lyhyeksi jääneen elämäsi aikana”, Sipilä kirjoitti.

Keskustajohtaja vetäytyi ymmärrettävästi toistaiseksi vaalityoöstä. On selvää, että suru pitää voida käsitellä rauhassa ja isää tarvitaan perheen keskellä.

Johannes Koskisen (sd.) johtama perustuslakivaliokunta löysi sote-laista paljon korjattavaa.

Lakiesitys ei ole kerännyt kiitosta, vaan se on tyrmätty laajasti.

Muun muassa sosiaalipolitiikan professorin Heikki Hiilamon mielestä esitettyä mallia voisi kutsua piilokuntauudistukseksi, koska se pakottaa köyhiä ja pieniä kuntia kuntaliitoksiin.

Hiilamon ihmettelee myös sitä, että miksi köyhempien ja sairaampien kuntien pitäisi maksaa sote-palveluitaan eniten, vaikka ei ole mitään takeita, että niiden asukkaat saisivat yhtä paljon palveluja kuin keskusten asukkaat. (HS 17.2.)

Vaikka hallituksen sotea koskeva lakiesitys törmäsiikin perustuslakivaliokuntaan, uudistusten tarvetta se ei muuta miksikään. Uudistuksia tarvitaan, koska sosiaali- ja terveyspalvelujen menojen kasvulle on tehtävä jotain. Momilla kunnilla on todellisia vaikeuksia selvittää velvoitteistaan.

On todennäköistä, ettei nykyinen eduskunta ehdi päättää sote-laista ja uudistus jää seuraavalle hallitukselle.

Sote-uudistus jää historiaan yhtenä huonoiten valmistelluista hankkeista. Toivottavasti seuraava hallitus ottaa nyt tehdyistä virheistä oppia ja valmistelee vuosikymmenten päähän vaikuttavan uudistuksen huolellisemmin.

Seuraavaa neljää vuotta ei ole varaa hukata.

Seuraavaa neljää vuotta ei ole varaa hukata.

Päätoimittaja

Mikael Pentikäinen

Toimituspäälliköt

Jussi Martikainen

Tiina Taipale

VIERASYLIÖ

Uutta ajattelua ruokapäätöksiin

Rikkaissa maissa on jo vuosia sitten havahduttu ravintoon liittyvien elintasosairauksien, kuten ylipainon ja aikuisiän diabeteksen, kasvuun.

Useassa maassa, Suomi mukaan lukien, on myös käynnistetty valtion tukemia hankkeita, joilla pyritään vaikuttamaan kansalaisten ravintokäyttäytymiseen ja sitä kautta elintasosairauksien vähenemiseen.

Tällaiset hankkeet voisivat tehota paremmin, jos ruokapäätöksiin liittyvät psykologiset tekijät otettaisiin huomioon.

Avain ruokapäätöksiin on nopean ja hitaan ajattelun erotelu. Ihmisen aivot ovat nimit-täin sopeutuneet ajattelemaan ja tekemään päätöksiä joko nopeasti, ikään kuin automaatti-ohjauksella tai sitten hitaasti eli harkiten ja puntaroiden.

Moni ruokaan liittyvä päätös tapahtuu aivojen nopean ajattelun järjestelmässä. Ravintoon liittyvä valistus ja ohjailu puolestaan puhuttelevat,

jos lainkaan, hitaan ajattelun järjestelmää. Ei siis ihme, että kuluttajien päätökset ja terveyspoliittiset ravintosuosituksot eivät aina kohtaa toisiaan.

Nopean ja hitaan ajattelun erotellu perustuu psykologiaa ja taloustiedettä yhdistelevien tutkijoiden pitkäaikaiseen työhön.

Tuuppimista oikeaan suuntaan Kirjassaan ”Ajattelu nopeasti ja hitaasti” talousnobelistä Daniel

Ilo ei ole itsekästä eikä toiveikkuus tyhmää.

TERHI NEVALAINEN KESKISUOMALAISESSA

Kahne-man määrittelee nopean ajattelun järjestelmän auto-maattiseksi ja ilman ponnistelua toimivaksi. Se on intuitiivinen, assosioiva ja impressionistinen eikä sitä voi sammuttaa.

Hidas eli harkitseva järjestelmä puolestaan on analyttinen ja edellyttää ponnistelua ja tarkkaavaisuutta. Hitaalla järjestelmällä on taipumus aktiivitua, usein kuitenkin laiskasti ja vastahakoisesti, kun jotakin menee vikaan.

Suuri osa ravintoa koskevista päätöksistämme tapahtuu automaattisessa järjestelmässä.

Esimerkiksi itse ruokailutilanteessa emme pidä tarkkaa lukua siitä, kuinka paljon syömmä kaloreita ja vitamiineja. Ruokailumme tapahtuu automaatiohjauksella. Lisäksi harkitsevaa ajatteluamme kuormittavat ruokaillessa usein muut asiat, esimerkiksi keskustelu ruokailuseurueen kanssa, lehden lukeminen tai television katselu.

Elintasosairauksien taustalla ovat ”väävät” ruokapäätökset ovat paradoksi. Tiedämme kyllä, mitä valintoja pitäisi tehdä, mutta toimimme kuitenkin kuin olisimme informoinnin ja valistuksen ulotumattomissa. Juuri nopean ajattelun järjestelmä vie meitä eri suuntaan kuin oikeasti tahtoisimme.

Psykologiaa ja taloustiedettä yhdistelevä käyttäytymistaloustiede tarjoaa ratkaisuja para-

doksiin. Alan uranuurtajat Richard Thaler ja Cass Sunstein kutsuvat menetelmää ”tuup-pailuksi”. Tällä tarkoitetaan kuluttajan tuuppaamista suuntaan, jossa hän oman ajattelunsa ja ponnistelujensa avulla parantaa suoriutumistaan.

Esimerkiksi, jos asetat hedelmän silmien korkeudelle, kyseessä on tuuppaus. Jos julistat roskaruuan pannaan, on kyse jostain muusta.

Näkyvyydellä lisää kulutusta

Koulujen ruokaloissa on menestyksellisesti kokeiltu seuraavaanlaista yksinkertaista keinoa. Kun ruokalan tarjottimiin aseteltiin hedelmien ja vihannesten kuvia, lisääntyi näiden elintarvikkeiden menekki. Samoin kun erään walesilaisen yliopistokampuksen ruokakaupassa asennettiin lattiaan vihreät jalanjäljet johtamaan ovelta vihannestiskille, lisääntyi vihannesten menekki kaksinkertaiseksi.

Eräs ratkaiseva tekijä on näkyvyys ja saavutettavuus. Jos vihannekset ovat hyvin näkyvillä ja helposti saatavilla, niitä myös valitaan enemmän.

Samaan suuntaan vaikuttaa myös sopiva valinnanvara.

Koska ihminen luonnostaan arvostaa valinnan vapautta, on vihannesten ja salaatin valitseminen todennäköisempää, jos tarjolla on vaihtoehtoja.

Jos vihannekset ovat hyvin näkyvillä, niitä myös valitaan enemmän.

Näkyvyyteen ja saavutettavuuteen liittyvä oletettu valinta.

Jos hedelmät ovat näkyvästi esillä ja helposti saatavilla, kuluttajan nopean ajattelun järjestelmällä on taipumus pitää niitä oletettuina valintoina. Ravintolat voivat myös paketoida aterioihin oletusarvoisesti esimerkiksi perunan asemasta vihanneksia ja hedelmiä.

John Riis kertoo tutkimusraportissaan Disneyn pikaruokalan tätä kokeilleenkin. Tiettyyn ateriaan asetettiin ranskalaisten perunoiden sijaan omenalohkoja. Kokeilu onnistui – kyseisen aterian suosio säilyi, mutta nyt aiempaa terveellisempänä vaihtoehtona.

Kannusta ja palkitse Yhdysvalloissa toimiva parempaa ravintokäyttäytymistä edistävä Produce for Better Health Foundation on laatinut käyttäytymistaloustieteen tarjoaman keinovalikoiman

perusteella oppaan parempien ruokapäätösten tekemiseksi. Oppaan kohderyhmä on laaja – se ulottuu lasten kannustamisesta syömään vihanneksia ja hedelmiä aina ruuan hinnoitteleluun yrityksissä.

Perusajatukset ovat seuraavat: tee vihanneksista ja hedelmistä oletusarvoinen valinta; kannusta ja palkitse terveellisten ruokailutottumusten muodostamista; edistä hyvien ruokailutottumusten vakiintumista tavaksi; hyödynnä sosiaalisten normien ja ryhmän mielipiteen vaikutusta.

Myös Suomessa kannattaisi harkita vastaavanlaisen oppaan laatimista suomalaisia oloja vastaavaksi.

Uutta ajattelua toteuttamaan tarvitaan kuitenkin näkökulma-reformi. Ei riitä, että hyvien ruokailutottumusten ja ravinnonsaannin suutuksien ja ruokailukäyttäytymisen yleisiä suuntaviivoja ja tavoitteita asetetaan.

Ruokatottumukset ja ravintoon liittyvät päätökset ovat arjen tasolla niin monimutkaisia, että aivojen automaattisella päätöksentekojärjestelmällä on ylivaltia. Tarvitaan tuuppausta ja kannustamista aivojen harkitsevan järjestelmän käyttöön.

TIMO TAMMI Kirjoittaja on käyttäytymistaloustieteseen perehtynyt tutkija-opettaja Itä-Suomen yliopistossa.

Töitä hartiavoimin - myös maastossa

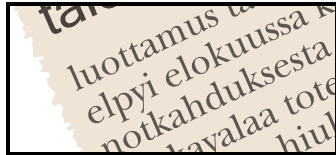
”Edunvalvonnassa ei ole varaa tällaisiin virhearviointeihin”, MTK:n puheenjohtaja **Juha Marttila** totesi lapioidessaan moottorikelkkaansa hangesta. Kauden ensimmäinen ajoreissu johti umpikujaan ja hikoiluun, kun Marttila inventoi tykkytuhoja viime perjantaina. ”Pitäisi ennakoida paremmin.”

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

PÄIVÄN KUVA

LEHTIKATSAUS

Yhdessä vahvempia

Pohjalainen pohtii Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittista yhteistyötä.

”Suomi ja Ruotsi ovat päättäneet katsoa toisissaan, kuinka pitkälle ne voivat yhteistyöllä päästä, kun molemmilla on tarve vahvistaa maiden turvallisuuspoliittista asemaa. Vielä edetään kuitenkin lyhyin ja varovaisin askelin, kuten asiaan kuuluu aina ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Esimerkiksi yhteinen puolustusliitto ei ole näköpiirissä.”

”Maiden yhteisessä raportissa pysytellään rauhanajan toimissa, joita ovat aluksi yhteiset osastot mailla, merellä ja ilmassa. Kat-tava salattu viestiverkko kuuluu yhteistyön ensi askeliin. Esimerkiksi lentokentät ilma-voimia ja satamat merivoimia varten voisivat olla yhteisessä käytössä.

Molemmat maat haluavat kuitenkin säilyttää itsellään kaiken mahdollisen puolustuskyvyn, joten esimerkiksi mistään työajaista ei nyt puhuta.

Johtaako voimien kokoaminen joskus Suomen ja Ruotsin väliseen yhteistyöhön myös mahdollisen kriisin oloissa? Sellainen vaihtoehto on vielä kaukana mutta mahdollista.”

Lyhennysvapaa yrityksillekin

Kauppalehden mielestä pankkien asunovelallisille tarjoamaa lyhennysvapaaat pitäisi laajentaa yrityksiin. ”Tilitoimisto Talenomin johtaja Harri Tahkola ehdottaa, että pankit tarjoaisivat lainojen lyhennysvapaita myös yrityksille. Pankit ovat markkinoineet asunovelallisille vuoden lyhennysvapaaat kuluitta. Tuhannen pankkiasiakkaat ovat tarttuneet tarjoukseen. Yritykset kaipaisivat vastaavaa lamantappolääkettä, joka rohkaisisi investointeihin.Pk-yrityksille tehdyn kyselyn mukaan pankkien välisen kilpailun kiristyminen on tosin parantanut rahan saatavuutta ilman lyhennysvapaitakin.”

mikael.pentikainen@mti. @jmpentikainen